

Základní škola Tvrdonice, příspěvková organizace
se sídlem Kostická 98, 691 53 Tvrdonice

ORGANIZAČNÍ ŘÁD ŠKOLY

část: 3. SMĚRNICE K PREVENCI RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Č.j.:	77/18
Vypracoval:	Mgr. Pavlína Brabcová, ředitelka školy
Schválil:	Mgr. Pavlína Brabcová, ředitelka školy
Pedagogická rada projednala dne	18. 4. 2018
Směrnice nabývá platnosti ode dne:	18. 4. 2018
Směrnice nabývá účinnosti ode dne:	25. 5. 2018
Změny ve směrnici jsou prováděny formou číslovaných písemných dodatků, které tvoří součást tohoto předpisu.	

Obecná ustanovení

Na základě ustanovení § 30, odst. 1) zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění vydávám jako statutární orgán školy tuto směrnici. Směrnice je součástí organizačního řádu školy. Škola má zvlášť zpracovanou směrnici k prevenci šikany. Tato směrnice vychází z metodického pokynu MŠMT č. j. MSMT – 22294/2013-1 „Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních.“ Směrnice vychází také ze Zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ruší zákon č. 379/2005 Sb. O ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

(1) Tato směrnice

- vymezuje aktuální terminologii, která je v souladu s terminologií v zemích EU a začlenění prevence do školního vzdělávacího programu a školního řádu,
- popisuje jednotlivé instituce v systému prevence a úlohu pedagogického pracovníka,
- definuje Minimální preventivní program (u subjektů, které žádají o dotaci, Minimální preventivní program – dále jen Minimální preventivní program),
- doporučuje postupy škol při výskytu rizikových forem chování dětí a mládeže

(2) Primární prevence rizikového chování se na škole/školském zařízení zaměřuje prioritně na předcházení rozvoje rizik, které směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování žáků:

- a) návykové látky - drogy
- b) rizikové chování v dopravě
- c) poruchy příjmu potravy (mentální anorexie, mentální bulimie)
- d) alkohol u dětí školního věku
- e) syndrom týraného dítěte – CAN
- f) školní šikanování
- g) kyberšikana
- h) homofobie
- i) extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
- j) vandalismus
- k) záškoláctví
- l) krádeže
- m) tabák
- n) krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí
- o) netolismus
- p) sebepoškozování
- q) nová náboženská hnutí
- r) rizikové sexuální chování
- s) příslušnost k subkulturám
- t) domácí násilí
- u) hazardní hraní
- v) dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS

(3) Aktivity školy jsou cíleně směřovány k prokazatelně efektivní specifické primární prevenci a eliminaci aktivit z oblasti neefektivní primární prevence. K rozpoznání a zajištění pomoci včasné intervence nebo krizové intervence zejména v případech: traumatických zážitků- domácího násilí, šikanování, násilného chování, týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání, ohrožování mravní výchovy mládeže, experimentování s návykovými látkami (legální a nelegální návykové látky), rizikových stravovacích návyků vedoucích k poruchám příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie).

(4) Součástí směrnice jsou přílohy materiálu MŠMT „*Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28*“, které obsahují praktická doporučení pedagogům škol a školním metodikům prevence, jak se zachovat při výskytu určitého rizikového chování ve školách.

Článek 2

Vymezení základních pojmů

(1) Základním principem primární prevence rizikového chování u žáků je výchova k předcházení a minimalizaci rizikových projevů chování, ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností a zvládnání zátěžových situací osobnosti. Jedná se o oblast zabývající se prevencí v oblastech uvedených v Čl. 1 odst. 2 s cílem zabránit výskytu rizikového chování v daných oblastech, nebo co nejvíce omezit škody působené jejich výskytem mezi žáky.

(2) Specifická primární prevence – aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků. Jedná se o:

- a) všeobecnou prevenci, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika,
- b) selektivní prevenci, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšený výskyt rizikového chování,
- c) indikovanou prevenci, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky.

(3) Nespecifická primární prevence – veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání. Tento typ prevence je významný v kontextu aplikace různých efektivních a vyhodnitelných specifických programů.

(4) Efektivní primární prevence – kontinuální a komplexní programy, interaktivní programy v menších skupinách, vytváření dobrého klimatu ve třídě a skupině, především programy pomáhající odolávat žákům sociálnímu tlaku zaměřené na zkvalitnění komunikace, osvojování a rozvoj sociálně emočních dovedností a kompetencí, konstruktivní zvládnání konfliktů a zátěžových situací, odmítání legálních a nelegálních návykových látek, zvyšování zdravého sebevědomí a sebehodnocení, posilování odvahy, stanovování realistických cílů, zvládnání úzkosti a stresu apod. Principy efektivní a vyhodnitelné primární prevence jsou založeny na soustavnosti a dlouhodobosti, aktivitnosti, přiměřenosti, názornosti, uvědomělosti.

(5) Neúčinná primární prevence:

- a) zastrašování a triviální přístup: „prostě řekni ne“, citové apely, pouhé předávání informací, samostatně realizované jednorázové akce, potlačování diskuse, stigmatizování a znevažování osobních postojů žáka/studenta, přednášky, pouhé sledování filmu, besedy s bývalými uživateli (ex-usery) na základních školách, nezapojení žáků/studentů do aktivit a nerespektování jejich názorů, politiku nulové tolerance na škole a testování žáků jako náhražku za kontinuální primární prevenci.
- b) hromadné kulturní či sportovní aktivity nebo návštěva historických a kulturních památek, by měly být pouze doplňkem, na který by měla vždy navazovat diskuse v malých skupinkách.

(6) Preventivní program – konkrétní dokument školy zaměřený zejména na výchovu a vzdělávání žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a emočně sociální rozvoj a komunikační dovednosti. Preventivní program je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce s žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci nezletilých žáků školy. Preventivní program vychází z preventivní strategie školy, je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je vyhodnocován průběžně a na závěr školního roku je hodnocena kvalita a efektivita zvolených strategií primární prevence. Dané hodnocení je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

(7) Nové metodické doporučení reflektuje aktuální terminologii – rizikové chování. Pojem sociálně patologické jevy je pojmem sociologickým a postihuje fatální jevy ve společnosti (alkoholismus, krádeže, vraždy apod.), k nimž mimo jiné také musí směřovat opatření primární prevence. Nicméně ve školním prostředí pedagogové pracují s rizikovým chováním, vůči němuž zaujímají účinná primárně preventivní opatření s cílem minimalizace projevů i rizik takového chování a případně je diagnostikují a následně přijímají efektivní opatření.

(8) Ochrana údajů

Škola (a její zaměstnanci) ve smyslu evropského nařízení ke GDPR zachovává mlčenlivost a chrání před zneužitím data, údaje a osobní údaje a zaměstnanců školy, citlivé osobní údaje, informace o zdravotním stavu žáků a výsledky poradenské pomoci školského poradenského zařízení a školního poradenského pracoviště, shromažďuje pouze nezbytné údaje a osobní údaje, bezpečně je ukládá a chrání před neoprávněným přístupem, neposkytuje je subjektům, které na ně nemají zákonný nárok, nepotřebné údaje vyřazuje a dál nezpracovává.

Článek 3

System organizace a řízení primární prevence rizikového chování u žáků

(1) Postavení a úkoly MŠMT, krajských úřadů, Krajských školských koordinátorů prevence, metodiků prevence v pedagogicko-psychologické poradně jsou dány materiálem MŠMT „*Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28*“.

(2) Ředitel školy a školského zařízení

Vytváří podmínky pro předcházení rozvoje rizikového chování zejména

- a) zabezpečením poskytování poradenských služeb ve škole se zaměřením na primární prevenci rizikového chování,
- b) koordinací tvorby, kontrolou realizace a pravidelným vyhodnocováním Preventivního programu a začleněním Školního preventivního programu do osnov a učebních plánů školního vzdělávacího programu školy,
- c) zapracováním do školního řádu a vnitřního řádu řešením aktuálních problémů souvisejících s výskytem rizikového chování ve škole,
- d) jmenováním školního metodika prevence, pedagogického pracovníka, který má pro výkon této činnosti odborné předpoklady, kvalifikaci, případně mu zajistí podmínky ke studiu k nezbytnému výkonu specializovaných činností v oblasti prevence rizikového chování,

- e) pro systematické další vzdělávání školního metodika v oblasti specifické primární prevence a pro činnost školního metodika s žáky a zákonnými zástupci nezletilých žáků ve škole,
- f) podporou týmové spolupráce školního metodika, výchovného poradce, školního psychologa/školního speciálního pedagoga, třídních učitelů a dalších pedagogických pracovníků školy při přípravě, realizaci a vyhodnocování Preventivního programu. Od školního roku 2016/2017 funguje ve škole školní poradenské pracoviště, jehož členové jsou školní metodik prevence, výchovný poradce a speciální pedagog.
- g) spoluprací s metodikem prevence v PPP a s krajským školským koordinátorem prevence,
- h) podporou aktivit příslušného obecního úřadu zaměřených na rozvoj zdravého životního stylu
- i) monitorováním a vyhodnocováním realizace Preventivního programu a realizace dalších opatření, ve školním řádu a vnitřním řádu musí být popsána kontrolní a sankční opatření v oblasti rizikového chování ve škole.

(3) Školní metodik prevence

Standardní činnosti školního metodika prevence jsou vymezeny příslušným právním předpisem.

(4) Třídní učitel (ve vztahu k primární prevenci):

- a) spolupracuje se školním metodikem prevence při zachycování varovných signálů, podílí se na realizaci *Preventivního programu* a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě,
- b) motivuje k vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich důsledné dodržování (vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě); podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky třídy,
- c) zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci nezletilých žáků třídy,
- d) získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštěnostech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí.

(5) Všichni **zaměstnanci školy** mají povinnost vyzvat osobu, která nedodržuje zákaz kouření nebo používání elektronické cigarety, nebo je zjevně pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky a je ve stavu, v němž ohrožuje sebe nebo jinou osobu, majetek nebo veřejný pořádek, aby v tomto jednání nepokračovala nebo aby prostor školy opustila.

Článek 4

Začlenění primární prevence rizikového chování u žáků do školních vzdělávacích programů

(1) Do školního vzdělávacího programu vydaného ředitelem školy je začleněna problematika prevence rizikového chování u dětí, v případě, není-li vydán rámcový vzdělávací program, je tato problematika začleněna do osnov tak, aby se prevence rizikového chování u žáků stala přirozenou součástí školních osnov a výuky jednotlivých předmětů a nebyla pojmána jako nadstandardní aktivita škol.

(2) Každý pedagogický pracovník dbá, aby uplatňovaná prevence rizikového chování u žáků podle odstavce 1 byla prováděna komplexně, tj. ve všech oblastech školního prostředí a života, jichž se prevence rizikového chování u žáků dotýká:

- a) Psychosociální dovednosti (soběstačnost, autonomie, důstojnost, seberealizace, spokojenost v rodinných, přátelských a dalších mezilidských vztazích, sociální a kulturní integrovanost, tvořivost, schopnost milovat, pracovat a žít v souladu s rozmanitou kulturou a světem).

- b) Existence (pečuji o sebe, o svůj zevnějšek, volím mezi zdravým a nezdravým způsobem života, jsem nezávislý a mám představu o své budoucnosti, věřím v budoucnost, vnímám, že život má smysl).
- c) Sounáležitost (vnímám se jako součást životního prostředí a Země, cítím se bezpečně ve škole, ve městě, jsem oceňován a ostatní si mě váží, mám kamarády a vážím si jich, umím se o sebe postarat a přijímat zdravotní/sociální pomoc a služby).
- d) Adaptabilita (dávám pozor na sebe a svůj zevnějšek, jsem žák, účastním se sportovních a rekreačních aktivit, setkávám se s lidmi a trávím s nimi volný čas, plánuji si volbu profese nebo zaměstnání, řeším s odvahou své problémy, mám právní povědomí).

(3) Preventivní program

- a) je preventivním programem školy a školského zařízení,
- b) je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu, popř. upravovaného přílohou.
- c) vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu,
- d) jasně definuje dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé cíle,
- e) je naplánována tak, aby mohla být řádně uskutečňována,
- f) se přizpůsobuje kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje specifika ve školním prostředí,
- g) oddaluje nebo snižuje výskyt rizikového chování
- h) zvyšuje schopnost žáků a studentů činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí,
- i) má dlouhotrvající vliv na změnu chování,
- j) pojmenovává problémy z oblasti rizikového chování dle čl. 1, odst. 1 a případné další rizikové projevy chování,
- k) pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům, dětem a žákům zdravotně či sociálně znevýhodněným) při ochraně jejich lidských práv,
- l) podporuje zdravý životní styl a usiluje o předávání vyvážených informací a dovedností,
- m) pokud se na realizaci podílí vnější subjekt (mimo samotnou školu), pak (je-li pro danou oblast zavedeno) doporučujeme volbu takového subjektu, který má pro danou činnost certifikaci.

Článek 5

Preventivní program školy, školského zařízení (dále jen škola)

(1) Na tvorbě a realizaci Preventivního programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. Koordinace tvorby a kontrola realizace patří ke standardním činnostem školního metodika prevence, při tvorbě a vyhodnocování Preventivního programu školní metodik prevence dle potřeby spolupracuje se členy ŠPP a s metodikem prevence v PPP.

(2) Škola vždy zpracovává Preventivní program (v případě programu realizovaného externím subjektem doporučení viz Příloha 1.), který podléhá kontrole České školní inspekce. K zahájení nebo rozvinutí prioritních preventivních projektů realizovaných jako součást Preventivního programu nebo k zabezpečení Preventivního programu může škola využít dotačního řízení v rámci prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT nebo krajů na daný rok.

Článek 6

Odměňování školního metodika prevence a metodika prevence v PPP

- (1) Pedagogickému pracovníkovi, který vedle přímé pedagogické činnosti vykonává také specializované činnosti, k jejichž výkonu jsou nezbytné další kvalifikační předpoklady, se poskytuje příplatek ve výši
1 000 až 2 000 Kč měsíčně podle §133 Zákoníku práce.

(2) Nezbytnými dalšími kvalifikačními předpoklady dle odstavce 1 se rozumí studium k výkonu specializovaných činností v délce trvání nejméně 250 vyučovacích hodin ukončené obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí, podle vyhlášky MŠMT č. 412/2006 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

(3) S přihlédnutím k náročnosti a odbornému zaměření činnosti školního metodika prevence není vhodné slučovat jeho funkci s funkcí výchovného poradce.

Článek 7

Nedílnou součástí této směrnice jsou přílohy uvedené v materiálu MŠMT: „*Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28*“ číslo 1 – 20 a poslední dvě nové přílohy (č. 21 hazardní hraní a č. 22 žáci s PAS).

Článek 8

Závěrečná ustanovení

1. Kontrolou provádění ustanovení této směrnice je statutárním orgánem školy pověřen zaměstnanec: metodik prevence sociálně patologických jevů.
2. Uložení směrnice v archivu školy se řídí Spisovým a skartačním řádem školy.
3. Zrušuje se směrnice k prevenci rizikového chování č. j. 101/17
4. Směrnice nabývá účinnosti dnem: 25. 5. 2018
5. Podle § 30 školského zákona č. 561/2004 Sb. zveřejňuje ředitel školy tento řád následujícím způsobem: vyvěšením v hale školy a v pracovně školy.
6. Zaměstnanci školy s touto směrnicí byli seznámeni na pedagogické radě.
7. Žáci školy byli s tímto řádem seznámeni třídními učiteli, seznámení je zaznamenáno v třídních knihách.
8. Zákonní zástupci žáků byli informováni o vydání směrnice školy informací v žákovských knížkách, směrnice je pro ně zpřístupněna v hale školy a na webových stránkách školy.

Ve Tvrdonicích dne: 18.4. 2018

Mgr. Pavlína Brabcová
ředitelka školy

Příloha 1.

Preventivní program

Praktický návod pro školy – Jak vhodně zvolit preventivní program.

Za výběr externího dodavatele (NNO, PPP, SVP apod.), který realizuje na škole preventivní program, vždy odpovídá ředitel školy. Proto by měl vybírat odpovědně.

Jak postupovat, jestliže externí organizace -

- 1) Má program certifikovaný MŠMT nebo Úřadem vlády
 - Pokud má program organizace certifikát odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence uživatelů návykových látek, lze předpokládat, že takovýto program je to efektivní pro vaši školu. V tomto případě již další znaky dobrého programu nemusíte číst, protože certifikovaný program je všechny naplňuje.

- 2) Nemá program certifikovaný, zaměřte svou pozornost na to, do jaké míry a v jaké kvalitě organizace nabízí -
 - a) Kompletní informace o programu (jak a co + časový rozpis) předem.
 - a. Organizace je schopná vám předem poskytnout informace o tom, jak bude program ve vaší škole probíhat. Kolik obsahuje hodin, jaké témata se v jednotlivých částech probírají, kdo bude program lektorovat atd.
 - b) Schopnost pružně reagovat a připravit program tak, aby co nejlépe vystihnul potřeby školy
 - a. Znakem kvalitního programu je také to, že dokáže pružně reagovat na potřeby školy, ba dokonce, jednotlivých třídních kolektivů a témata i délku programu tomu přizpůsobit.
 - c) Přizpůsobení věku cílové skupiny
 - a. Stejně tak by měl být program primární prevence přizpůsobený cílové skupině, jinak vypadá práce s dětmi na ZŠ, jinak na SŠ. Kvalitní organizace by vás měla informovat o tom, pro jakou cílovou skupinu jsou jejich programy připravené, ideální je, pokud má varianty programu pro různé věkové skupiny.
 - d) Nevyžaduje nepřítomnost pedagoga – program nemá co skrývat
 - a. Škola má po celou dobu vyučování zodpovědnost za své žáky. Doporučujeme, aby byl pedagog vždy přítomen na programu. Jenom tak můžete ověřit kvalitu programu. Pokud by organizace vyžadovala nepřítomnost pedagoga na hodině a odůvodňovala to tím, že děti se před pedagogem budou stydět a nebudou mít tendence se otevřít – je to znak neprofesionality.
 - e) Proškolení lektorů
 - a. Organizace je schopná doložit doklady o vzdělání lektorů, kteří mají pravidelnou supervizi.
 - f) Akreditace neznamená kvalitní program pro práci s žáky
 - a. POZOR! Akreditace se uděluje pouze pro programy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. To, co zažijete na akreditovaném programu, nemusí být to stejné, co bude organizace řešit v rámci práci s dětmi. Akreditace = program pro dospělé, Certifikace = program pro děti.
 - g) Organizace je schopna poskytnout podporu a informace i pedagogům
 - a. Organizace nabízí nejen krátkodobé akce s dětmi, ale kontinuálně pracuje i s pedagogy školy a metodicky je vede při realizaci Preventivního programu.

- h) Financování organizace je průhledné, mezi sponzory se nevyskytují sekty atd.
 - a. Organizace zřetelně deklaruje, z jakých zdrojů je její aktivita podporována.
 - b. Programy, které jsou nabízeny zdarma, musejí mít svého donora. Zajímejte se, kdo za financováním programu skutečně stojí.
- i) Program není organizován hromadně (přednášky v tělocvičnách apod.) (maximálně 30 dětí, nebo max. 1 třída)
 - a. Hromadné předávání informací v rámci krátkodobých aktivit, jednorázových přednášek a besed se ukázalo jako neefektivní.
- j) Program nabízí jasné a vyvážené informace – ne zastrašování, sliby, zavádějící informace, zakazování.
- k) Program je realizátorem evaluován, škola je seznamována se zpětnou vazbou realizace programu.